

1. *Vermelding der voornaamste takken van het bestaan der ingezetenen.*

De landbouw in het algemeen met de culture van boekweit in de veenen, die van vlas, aardappelen, oliezaden, knollen en wortelen, de vee- en bijtenteelt, mitsgaders het graven en maken van turf, blijven met de nogal veelvuldig plaats hebbende varken-mesting bij voortdoring de voornaamste takken van bestaan der ingezetenen uitmaken.
2. *Gang van het inwendig beheer der gemeente en der policie.*

Het inwendig beheer dezer gemeente en de policie blijft steeds, voor zoo verre men bevoegd is daarover te oordeelen, op eenen geregelden voet gehandhaafd en gesurveilleerd.
3. *Handhaving van reglementen en plaatselijke keuren.*

De reglementen en plaatselijke keuren worden steeds met alle zorg en naauwkeurigheid gehandhaafd, wordende bij overtreding derzelve dadelijk proces-verbaal opgemaakt.
4. *Genoegzaamheid of ongenoegzaamheid derzelve.*

De uitbreiding der reeds bestaande keuren wordt voor het tegenwoordige onnodig geacht.
5. *Gezondheidstoestand der ingezetenen in het algemeen, met vermelding van de geheerscht hebbende besmettelijke ziekten en het getal der daaraan overledenen.*

De gezondheidstoestand der ingezetenen in het algemeen was gunstig; en hebben hoegenaamd geene besmettelijke ziekten geheerscht; zijnde er slechts aan gewone ziekten 88 personen overleden, hetgeen op **eene bevolking van 3313 zielen** als zeer gering te beschouwen is.
6. *Koepokinenting.*

Dezelve vindt in deze gemeente geen de minste tegenstand, en zijn er geene sporen van natuurlijke kinderziekte in dezelve ontdekt.
7. *Geneeskundige dienst in het algemeen, met opgave of de geneeskundige hulp en vermelding of het personeel der genees-, heel- verlos- en artsenijskundigen genoegzaam is.*

De geneeskundige dienst in het algemeen wordt hier zeer goed uitgeoefend, en alhoewel zich daartoe geene personen in de zegemeente bevinden, is toch daaraan volstrekt geene behoefte daar er twee genees-, heel- verlos- en artsenijskundigen in de Stad Hardenberg, de kom dezer gemeente, woonachtig zijn.
8. *Broodzetting en het toezigt op de goede hoedanigheid van het brood, als mede de regeling van het maalloon.*

In deze gemeente bestaat geene bepaalde broodzetting, aangezien men dezelve onnoodig oordeelt daar de ingezetenen bijna alle hun eigen brood bakken of laten bakken en het ontbrekende uit de Stad Hardenberg wordt aangebragt; voor zo verre de belanghebbenden niet verkiezen het maalloon in schepgraan te voldoen, zoo heeft de regeling van het maalloon plaats volgens de bestaande verordening op het maalloon in deze provincie als van 100 Ned. II tarwe of weit 51 cents van 100 N.H. rogge, boekweit of ander zaad 41 cents.
9. *Prijzen der levensmiddelen.*

De eigen producten dezer gemeente zijn meer dan voldoende voor derzelve ingezetenen, wordende de prijzen der levensmiddelen gerekend naar de markt te Zwolle.
10. *Ontginning van woeste gronden, derzelve uitgestrektheid en voortgang.*

Zedert de gehoudene verdeelingen in de markten Brucht, Bergentheim, Heemse en Collendoorn, welke aanmerkelijke ontginningen hebben ten gevolge gehad, hebben er weinige ontginningen plaats uit vrees om daardoor de zoo noodzakelijke heide en weide en plaggen- of mestwinning te verliezen, doch men twijfelt geensints of er zal wel met den tijd eene verdeling der overige markten worden tot stand gebragt, waaruit dan vanzelf de

ontginning resulteert, ten gevolge den hooge grondbelasting op dezelve, tot vinding waarvan altijd groote moeilijkheid verbonden zijn, bedragende de uitgestrektheid der woeste gronden in deze gemeente ongeveer 4000 bunders.

11. *Staat der veenderijen, derzelver uitgestrektheid en meerder of minder belangrijke voordeelen in het afgeloopene jaar daaruit getrokken, met opgave van de verveende hoeveelheid.*

De staat der veenderijen welke eene **uitgestrektheid heeft van ongeveer 2700 bunder** bleef opbeurende en neemt met ieder jaar toe, ten gevolge van genoegzamen aftrek en de daarvoor geldende hooge prijzen, alhoewel de belasting dezen tak van nijverheid eenigzints blijft drukken, hebbende de verveende hoeveelheid bedragen als: 2^e soort 1^e klasse 198.127 tonnen en 2^e soort 3^e klasse 874.290 tonnen. De eigen consumptie daaronder begrepen.

12. *Toestand der kerken en de torens bij dezelve behoorende, en daarin gebragte verbeteringen in het afgeloopene jaar.*

De gereformeerde kerk van Heemse de eenige ter dezer gemeente (behalve die der christelijke afgescheidene gemeente aldaar), bevindt zich in redelijken toestand, doch te klein om het groot getal hoorderen te kunnen bevatten; **in den toren is eenen nieuwen klokkenstoel aangebragt, en den toren zelve is onlangs aanmerkelijk hersteld.**

13. *Toestand der kerkefondsen, van iedere gezindheid afzonderlijk.*

De gereformeerde kerkgemeente bezit geene eigen fondsen, uitgezonderd de huur der banken in de kerk; de overige uitgaven worden bij eenen jaarlijkschen omslag over derzelver ledematen gevonden.

14. *Staat der brandblusmiddelen.*

Deze bestaan in **eene draagbare brandspuit op den Huize Heemse** en vier brandhaken in het dorp van dien naam; alsmede twee brandhaken in de overige wijken of buurschappen.

15. *Begraafplaatsen, derzelver toestand en alles wat tot deze aangelegenheid betrekking heeft.*

De begraafplaats op het kerkhof te Heemse bevindt zich in eenen allezints voldoende toestand, zijnde het reglement voor de administratie, het toezigt en beheer van hetzelfde ten dezen in vigeur gebleven.

16. *Gebruik van het maten en gewigten stelsel en handhaving der daaromtrent bestaande verordeningen.*

De neringdoende ingezetenen maken steeds van het maten en gewigten stelsel voortdurend gebruik; wordende de daaromtrent bestaande verordeningen stiptelijk gehandhaafd.

17. *Bijhouden der kadastrale stukken.*

De kadastrale stukken dezer gemeente worden steeds zoo veel mogelijk met alle nauwkeurigheid bijgehouden; geschiedende de bijwerking veelal door de beambten van het kadaster.

18. *Strandvonderijen.*

Zijnde op deze gemeente van geene toepassing.

19. *Kazernering en huisvesting van troepen.*

Aangezien er geene kazernen aanwezig zijn, huisvesten de troepen bij de ingezetenen dezer gemeente.

20. *Middelen van vervoer; stoom- en zeilvaartuigen, diligences, postwagens enz., en vermelding of derzelver dienst geregeld gaat, of wel aanleiding heeft gegeven tot bezwaar der ingezetenen, in welk geval de middelen van redres moeten worden opgegeven die in aanmerking zouden behoren te komen.*

In deze gemeente zijn bij voortdurend geene der bedoelde middelen van vervoer aanwezig, uitgezondert **de van Hasselt tot aan het huis van G.J. Meulink aan de Dedemsvaart in deze gemeente aangelegde trekschuit** en de daarmede in verband gebragte postwagendienst op Koevorden en den Hardenberg. Voorts bestaan er nog twee postwagendiensten op Zwolle,

welke alle geregeld gaan, en geene aanleiding tot bezwaar voor de ingezetenen hebben opgeleverd.

21. *Gemeentefinancien, met vermelding van nieuwe ingevoerde omslagen of belastingen, het bedrag der in het afgeloopene jaar opgenomene en dat der afgeloste kapitale schulden en het bedrag der nog onafgelost blijvende.*

De tot heden bestaande gemeentefinancien, gevonden door de heffing der opcenten op de grondlasten en personeel, als mede op de dranken en door middel van personeelen omslag over de ingezetenen, door de opbrengst der kohieren van schoolgeld, schoolbehoeften en der belasting op de honden, zijn voldoende ter bestrijding der uitgaven en zijn geene nieuwe omslagen of belastingen ingevoerd, geene kapitalen opgenomen of afgelost, en geene onafgelost gebleven.

22. *Werking der bestaande plaatselijke belastingen.*

De bestaande plaatselijke belastingen werken zeer in het belang der gemeentefondsen, en tot weinig nadeel der ingezetenen, daar men zonder die, moeijelijk in de behoeften der gemeente kan voorzien.

23. *Staat der dijken en polders.*

Op deze gemeente niet van toepassing.

24. *Staat der kanalen.*

Op deze gemeente niet van toepassing.

25. *Staat der rivieren en derzelver bevaarbaarheid in verhouding tot de behoefte.*

De rivier de Vegt blijft enkel en alleen bij open water des winters en in het voor- en najaar volkomen bevaarbaar en voldoet redelijk aan de behoefte.

26. *Staat der waterleidingen, met opgaaf der verbeteringen die daaraan in het afgeloopene jaar gedaan zijn en die welke nog daaraan behooren verrigt te worden.*

De waterleidingen in deze gemeente zijn in eenen zeer goeden staat; in het seizoen daartoe bepaald zijn dezelve behoorlijk opgeruimd en geschouwd.

27. *Toestand der wegen en daarin zijnde bruggen, duikers, vonders enz., met opgave als voren.*

De wegen en daarin zijnde bruggen zijn in deze gemeente in goeden staat; verbeteringen geschieden van tijd tot tijd, zoo zulks vereischt wordt; ook worden dezelve behoorlijk geschouwd, zijnde de weg vanaf de stad Hardenberg, welke door deze gemeente naar Ommen loopt, gedeeltelijk begrint, en zal binnenkort geheel voltooid worden opgeleverd.

28. *Toestand der schutterijen.*

Het contingent wordt jaarlijks aangevuld en lopen de werkzaamheden daaraan verbonden geregeld af.

29. *Toestand van het schoolwezen (voor zoo veel zulks bestaat afzonderlijk van het hooger, middelbaar en lager onderwijs), met vermelding van nieuw daargestelde, aanmerkelijk uitgebreide, vervallene of teruggegane instellingen van onderwijs.*

De toestand van het schoolwezen voor het lager onderwijs is in deze gemeente geensints achter; de leerlingen worden zeer goed onderwezen; hooger en middelbaar onderwijs wordt niet gegeven, en geene veranderingen hebben noch in het eene, noch in het andere plaats gehad.

30. *Opgave der toelage uit de gemeentekas voor het onderwijs verstrekt, in voormelde drie klassen verdeeld.*

Voor het lager onderwijs, het eenigste wat in deze gemeente wordt gegeven, worden geene toelagen uit de gemeentekas verstrekt, behalve het rijkstractement door de onderwijzers genoten; wordt aan dezelve f. 2,80 van ieder schoolpligtig kind uit de gemeentekas betaald.

31. *Toestand der schoollocalen, meubelen en onderwijzerswoningen, met opgave dergenen welke in het afgeloopene jaar nieuw gebouwd of aanmerkelijk verbeterd zijn.*

De schoollokalen alsook de meubelen in dezelve zijn in eenen goeden staat; bij de school te Heemse is eene afzonderlijke onderwijzerswoning; de onderwijzer ook koster in de kerk te Heemse zijnde, bewoont het kosterhuis, hetwelk aan de school is verbonden; **de school te Slagharen is geheel voltooid**, terwijl er overigens geene aanmerkelijke verbeteringen dan noodwendige reparaties hebben plaats gehad.

32. *Teekenscholen.*

Zijn in de gemeente niet.

33. *Verdere inrigtingen betrekkelijk de beoefening van kunsten en wetenschappen.*

Bestaan hier niet.

34. *Aard der gestichten en instellingen van weldadigheid en toestand derzelve.*

Zijn mede niet aanwezig.

35. *Toestand der diakonien.*

De diaconie wordt alhier zeer goed geadministreerd, echter gaat dezelve door tijdsomstandigheden niet vooruit.

36. *Evenredigheid van het getal behoeftigen tot dat der bevolking.*

De behoeftigen in deze gemeente werden vroeger altijd gerekend te staan in evenredigheid der bevolking als van 4 tot 100; later als van 10 tot 100 en men mag dezelve thans, om de **steeds toenemende colonisatie van armoedige familiën uit het buitenland**, welke zich aan en omtrent de Dedemsvaart vestigen, in grootere evenredigheid beschouwen.

37. *Getal voorwerpen in het afgeloopen jaar naar de kolonien der maatschappij van weldadigheid gezonden.*

Geene.

38. *Werking der banken van leening.*

Bestaan in deze gemeente niet.

39. *Nijverheid in het algemeen, derzelve toe- of afneming.*

Bijzondere punten van nijverheid treft men in deze gemeente niet aan; het bedrijf van timmerman, kuiper, schoenmaker enz. wordt hier over het algemeen niet ten voordeeligsten uitgeoefend.

40. *Buitenlandsche handel.*

Wordt hier weinig gedreven.

41. *Koophandel.*

Ten aanzien van den turf, hierin wordt met goed succes handel gedreven, zoo ook in vet gemeste varkens; wat betreft koorn en andere voortbrengselen van den grond wordt zeer veel uitgevoerd naar de markt te Zwolle en Dedemsvaart, waarvoor zeer goede prijzen worden gemaakt.

42. *Staat der scheepvaart en vermelding van meerderen of minderen aanbouw op de scheepstimmerwerven.*

Behalve aan de Dedemsvaart voor den vervoer van turf, bevindt zich slechts eenen schipper in deze gemeente en diens togten bepalen zich tot de markt te Zwolle, langs de rivier de Vegt; terwijl er geene scheepstimmerwerven aanwezig zijn.

43. *Staat der fabrieken en trafiken, met opgave welke in de gemeente aanwezig zijn.*

De calicotsfabriek van K. Bruins is bijna buiten werking; overigens bevinden zich in deze gemeente twee windkoorn- en pelmolens en twee broodbakkerijen, welke alle met een gunstig gevolg gedreven worden.

44. *Staat van den landbouw en de voortbrengselen van den grond.*

De staat van den landbouw is in deze gemeente zeer goed, en de voortbrengselen van den grond zijn van goede hoedanigheid, daar men over het algemeen hier zeer goede landerijen en weidelanden aantreft.

45. *Aard der veldgewassen en resultaat van den jongsten oogst.*

De onderscheidene veldgewassen in deze gemeente zijn rogge, boekweit, haver, gerst, aardappelen, knollen, wortelen, vlas en oliezaden, welke alle in het afgelopen jaar tamelijk zijn gelukt; ook heeft de boekweit gunstiger resultaat dan vroeger opgeleverd.

46. *Vooruitzichten van den oogst voor het loopend jaar.*

De vooruitzichten van den oogst der rogge en oliezaden voor het loopende jaar zijn buitengewoon gunstig, en beloven bij gunstig weder eenen overvloedigen oogst.

47. *Staat van de veeteelt, ook paardenfokkerij.*

Is over het algemeen gunstiger dan in het vorige jaar.

48. *Opgaaf van geheerscht hebbende veeziekten, met vermelding van het getal en soort van vee dat aan elk dier ziekten overleden is, of op hooger last afgemaakt is.*

Gelukkiglijk is deze gemeente vooralsnog van epidemische of andere veeziekte verschoond gebleven.

49. *Veeartsenij-kundigen, en of daaraan ook behoefte bestaat en welke middelen daarvoor zouden kunnen worden bijgedragen.*

Zijn in deze gemeente niet aanwezig, ook bestaat daaraan geen dadelijke behoefte; wijl een veeartsenijkundige in het naburige Ommen woonachtig is en zijne practijk hier ook mede uitoefend.

Aldus opgemaakt door het bestuur van het Ambt Hardenbergh op heden den 3 mei 1843.

J. Pluijm. A. Kampherbeek.